

XIV. L E V É L.

*Költ Komáromban, Pünköszt Havának
19. Napján.*

Shakespear Jubileumának folytatása.

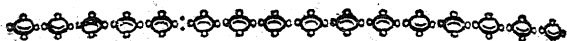
E!-kezdték a' Processiót egynehány igen pompás ruhába öltözött tántzos Személlyek. Ezeket követték a' Nimfák, mellyek az utat külömbb külömbbféle virágokkal meghintették. E' meg-lévén, elő-jöttek ennek a' Nagy Poétának minden Víg-játékjai az ő rendjek szerént. A' leg-nevezetesebb Személlyek minden Víg-játékból Processióban mentek a' zászlók után, mellyekre a' Víg-játékának neve arany betűkkel fel vólt varrva. Mikor mind ezek el-mentek a' Nézők előtt; meg-jelent Thália egygy igen pompás győzodelmi-szekérben húzattatván. Őt követték a' Múzsák, Vénus, a' Grátziák, a' Nimfák, Driadesek, Faunusok, 's egyebek, a' kik Shakespeárnak ki-faragott 's előttök vitetett képét éneklésekkel követték. Ezek után következtek Shakespeárnak Szomorú-játékjai, mindenik az ő zászlójával és Hírmondójával együtt. Elő-állottak nem tsak a' főbb Személlyek, hanem az oda meg-

M. Gyűj. IV. N. kí-

kívántató eszközök is bé-vitettettek. Így p. o. *Macbeth* Szomorú-játékban a' Boszorkányok mellett láttattatott a' nagy vas-fazék is; *Coriolánus*ban az ő fegyverekkel meg-ékeftetett fátorá; *Romeó*ban és *Júliában* az utólsónak sír-halma, 's a' t. A' *Július Császár* Szomorú-játékban meg-jelen-tek a' Poroszlók és a' Sas, és *Coriolánus* mellett sok Római Dámák az ő rendes öltözetjékben, mellyek ennek a' Vitéznek lábaihoz borúltak. Az ő fátorá és a' Júlia sír-halma titkos machiná által észre-vehetetlenül mindég előre-tafzittatott, úgy hogy minden akadály nélkül folyt ez a' pompás Procesió; mellyét bé-rekesztett a' *Melpoméne* győzödelmi szekere, mellyet a' legnagyobb Vitézek húztak, 's mellyben álltt egy gyönyörűféges Szűznek képében *Melpoméne*, egy hegyes dárdát tartván jobb kezében. — A' leg-utólsó Scénája ennek az örökké emlékezetes Jubileumnak, a' halhatatlanság' templomát ábrázolta-ki. Itt is ennek a' Nagy Poetának remekjei által látfzható rajzolatokban láttattattak a' templomnak oltarán. Középen állott a' *Shakespeare* emlékeztető oszlopa, abban a' nagyfágban 's formában, a' mellyben áll az a' *Westmünster* templomában. Ekkor ide gyűltek a' Grátziák, Nimfák a' magok kofzorúikkal, külömbb külömbb-féle virágjaikkal, és

ezt

ezt az Ánglus Népnek el-felőlthetetlen Poétáját fok víg danlások és tántzolások között meg-köszörűzták. Az előtt is ugyan; de kívált azólta, olly nagy tiszteletet mutatnak az Ánglusok Shakespearhoz, hogy annak nints semmi határa. Az útfzák, vendég-fogadók, Kávé-házak, fok helyeken az ő nevééről neveztettek: az ő képe májd minden háznál találtatik, és az ő dítséretére készítettett danlokat fújják a' Parasztok a' tsap-székeken. — Olly nagy kedveséget nyert Garrik ezen Jubileumja által az egész Ánglus Nép előtt, hogy a' következendő télen ismét kívánta a' Nép, hogy Londonban jád-zódja azt, 's olly telhetetlen vólt annak né-zésében, hogy azon a' télen és tavaszon ki-lentzven hétszer kellett egymás után jádzani, mindenkor májd számlálhatatlan fokafágnak jelen-létében. Eggy bölts Útazó, a' ki akkor Londonban mulatott, azt írja, hogy ő hufzon nyóltzfzor látta egymás után, de mindenkor olly eleven gyönyörűséggel; mintha leg-először látta vólna. — Most újra azzal tisztelek az Ánglusok e' Poétának halhatatlan porait, hogy a' leg-pompásabb nyomta-tással 's drága metszésekkel botsátják-kimunkáit 20. Kötetekben, 's minden Kötetnek az árra 6. Sterling. Még is többek talál-tattak 10,000. Elő-fizetőknél. — Kedves Hazám! mikor jutsz ennyire?

Negyedik folyó-vize Magyar Országnak, Száva.

Ered ez is Carinthiában a' Cécii hegyek alatt, 's el-szakasztja Magyar Országot Ser-viától és Boszniától. Nem foly olly sebes-sen mint a' Dráva, és tsak egynehány esz-tendőktől fogva tétettetett hajókázhatóvá a' Felféges Királyi parantsolatok szerént. A' folyása tart majd két száz mért-földeket, 's külömb-féle szigeteket tsinál: mint p. o. a' *Metubarist*, *Sziffzeket*, Ágrám mellett, és az úgy neveztetett *Tzigány-szigetet*. A' szélessége *Bródnál*, száz hatvan ölnyi. A' Száva és Dráva között lévő köz-föld a-zért is nevezetes, mert a' Törökök itt tábo-roztak 1687-ben, négy száz ezer emberrel. 1775-ben Professzor *Hacquet* és Abbás *Grú-ber*, a' Királyi parantsolat szerént le-ment a' Száván szintén Belgrádig, kísértetvén eggy tizenkét ágyús, és más két eleféggel rakott hajóktól, hogy a' víznek természeti folyását ki-tanúlják, és némelly Geographiai Jegyzéseket tégyenek. Úgy gyanakszik Pró-fesszor *Hacquet* Úr, hogy az a' sík mezőség, melly a' hegyektől környül vétettetik, mel-lyek *Friaultúl Dalmátziának* mennek, on-nan pedig Bulgáriának, és 'Sófia mellett a' Hémust tsinálják, ez a' nagy sík mező úgy mond

mond, hajdan egygy igen nagy tó volt, melly a' következendő időkben Bulgáriát és Ruméliát el-borította, Magyar Országot pedig és Illiriát termékeny földdé tsinálta. Hihe-tővé láttatik tenni ezt a' vélekedést az, hogy ha bizonyos mélyfőgre a' föld itt körül be-lől áfattatik, igen fok kövé vált tsigák ta-lálatnak. *Agrám* alatt, kivált *Jesonoratz* és *Belgrád* között, a' hola' Dunába szakad, fok tserfák és egyéb-féle fák is találatnak a' víznek fenekén, mellyek el nem rothad-nak, noha már hihetőképben eggynehány száz esztendőktől fogva ott hevernek. E-zek a' fok fák a' hajókázást veszedelmessé téstik, — Míg Bófzniát a' régi Magyar Ki-rályok bírták, voltak itt nekik ezüst és réz-bányájik: már ma nints ott egyéb vas bányá-nál, de az is rossz, mert fok rézzel elegyes. — Nevezetes ennek a' bölts Természeti vizs-gálónak az a' Jegyzése is, hogy a' vízi-kí-gyók, (*coluber natrix*) minden esztendőben ősszel a' Török birodalomba mennek telelni, 's tavasszal vissza jönnek. Hihető, hogy a-zért tselekeszik ezt ezek az oktan állatok, mert ott a' sűrű erdőkben alkalmasabb te-lelő-helyek esik. Bővölködik a' Száva fok jó ízű halakkal.

Említést érdemel még Magyar Ország-nak folyó vizei között a' *Póper*; melly e-

red a' Carpathusból; kereszttül megy a' Szepességen, 's szakad a' Dunavetzbe, melly Magyar Országot Lengyel Orzágtól el-hasítja, és azután foly a' *Weichselbe*. Ebben a' Póperben igen sok Písztrangok teremnek, mellyek bé-tsináltatva messze földre el-küldtetnek. Nevezetes Városok ezen, *Szombatkely*, (Georgenberg) melly igen szép kies helyen fekszik négy városok között, úgy mint *Fölk*, *Poprád*, *Matzdorf*, és *Michelsdorf* között. Négy vásárrok esnek benne, mellyekre, kivált Liptó Vármegyéből megjelennek. Különös jó gyóltis és vászon készíttetik benne. Egynehány esztendőkkel ez előtt *Liedeman* egy könyv-áros bóltot állított itt, 's a' jó Könyveket kezdette szaporítani, melly nem keveset szolgált a' Lakoloknak ki-pallérozásokra. Bár minden nagy Városokban valamelly érdemes Hazafi ezt tselekedné!

2. *Késmárk*, (Cæsareo forum) erős és szép Város a' Karpatus hegy alatt. Itt vólt Tökölnek egy igen szép Palotája, melly kettős kö-falakkal vólt be-kerítve, 5. tornyokkal meg-ékeztve, de már ma azt lehet rá írni: *Nos quoque floruius, sed flos fuit ille caducus*. A' régi Histórikusok nem győzik ennek pompás vóltát magasztalni. — Az a' vastag torony, mellyet 1433. 'Sigmund építtetett, most tömlötznek fordíttatott. — A' lelkek' száma 3500.

3. *Pud-*

3. *Pudlein*, ezt 1412-ben 'Sigmond tette Királyi-városá; de 1442-ben, a' több Szepesi Városokkal együtt el-zálogosította, és így Királyi szabadságának keves hasznát vette. A' város tojás-formájú; bé van kerítve kövel; a' felső kapunál vagyon a' Vár, az alsónál pedig a' Piaristák' Klastromjok, egy két tornyú és rézzel bé-fedett templommal, melly a' városnak nagy ékességére vagyon.

4. *Lubló*, egy várral együtt, melly ugyan ezt a' nevet viseli; 's a' kettő közt volt egy fa-híd; ez is egy volt a' 'Sigmond Király által el-zálogosított tizen három városok között.

A' Találós Mese volt *Affzonyi könyv-húllatás*; a' Rejtett Szó *Háló*, mellyből ki-telik hó, ló.

Találós Mese.

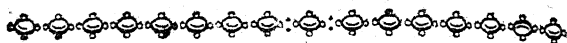
Én tudok olly házat hol nem kell kints, se
ruházat,

Tűz se tesz ott soha kárt, sem hideg abba
nem árt.

Mellybe ki bé-mégyen, szűkség szeme nyit-
va ne légyen;

Mert ki beléje siet, vak, buta, néma siket.
Martosról. Édes Gergely.

Rej-

Rejtett Szó.

Én a' ki magamban nagy kártékony vagyok,
 Tanulóknál hármam' betsületi nagyok.
 Három végfőm gazda asszonyoknál kedves
 És az Uraknál is nagyon kellemetes.
 Szigetről. Gáti István, Nov. Synt.

A Dió fának Siralma.

Ország útja mellett plántáltatott árva,
 Noha semmi vétkem, még is a' nép járva
 Engemet ha szemlél, tüstént, és nem várva
 Kövel, avagy bottal sérteget nagy ártva.

Illyen büntetésre méltók csak a' latrok,
 Vagy mások' jószágát emészto' tolvajok,
 Kiknek az előtt is, míglen a' hóhérok
 Kínjára jussanak, már rosszúl van dolgok.

Nem vétettem soha semmit én senkinek,
 Hanem ha állítják vétkül valakinek,
 Hogy esztendő szerént bőven mindeniknek
 Gyümölsöt hoz mint én, 's kedvez kinek kinek
 Lám ez előtt midőn jobb idők valának,
 Kérkedékenysége ez vólt minden fának,
 Sok gyümölsel egyik hogy ha gazdájának
 Kedveskedett, amaz gazda - asszonyának.

Akkor a' majorost örvendetefséggel
 Meg-dítsérvén Ura minden tehetséggel,
 Gyümölsös koszorút kötven sietséggel,
 Az óltárhoz vivé Istenes hívféggel.

Ke-

Kevély az Olaj fa szép kövérségében,
Alma, és körtvély fa termékenységében,
Vas-villa támasztja erőtlenségében,
Hogy kárt ne vallhasson jó egészségében.

Még is ha az első nem ápolgattatnék,
Körtvély, és Alma-fa nem támogattatnék,
Maga gyümölcsetől ina szakasztatnék,
Meg-halván az után ki is vágattatnék.

Az Asszonyi rend is tölem jó példát vett,
Mert igen ritka vólt, ki anyává nem lett,
Platanus is szépen terebélyesedett,
Hévségben árnyékos nyugovást engedett.

Én is dió gyümölcs fának mondattatom,
Ha méltán a' többi közzé számláltatom,
Azokhoz hasonlót mivelní láttatom,
Széles levelekkel midőn borítottam.

Most ritka esztendő bő termékenységgel,
Alma; Som, és Szőlő nintsen békeséggel,
Hideg a' Baratzk fát nagy kegyetlenséggel
Meg-fanyargattatja, 's el-vész lietséggel.

O én gyámoltalan szerentsétlenségre,
Született Dió-fa, 'ím' melly nagy ínségre
Jutottam azért, hogy kellemetességre,
Való gyümölcsöket szűlök illy vesztiségre.

Tudják-meg tsak mások, kik hasonlóképpen
Gyümölcsöznek velem, és el-hadják éppen
Termékenységeket, 's majd nyugosznak szé-
pen,

Mint sem eggy. közzülök illy rossz forszra
lépjen.

O 5

Tud:

Tudja-meg a' Szőlő-tő illy árvaságát-
Tulajdonfágomnak, 's gyámoltalanfágát
Éltemnek, és ahoz nagy garázdafágát
Az úton járóknak, 's irgalmatlanfágát.

Meg-fójtja bizonnyal első zsengejében
Levét a' Szőlő-tő, 's a' maga véreben
El fog temetkezni, 's el-fogy erejében,
Gyümölsét nem adja többé nagy féltében.

Az Alma- Körtvély-fa ha ezt tapasztalják,
Gyümölsel bővleges Erdők ha meg-hallják,
El-hervadnak inkább, hogy sem vigasztalják
Az úton járókat, ezt igazán vallják.

Én ugyan fenkinek kintsét nem ígylem,
Tseresnye, Baratzknak szépít ha szemlélem,
De ha nints gyümöltse, tsak tőkének vélem,
És soha bántását annak meg nem élem.

De nékem sebeim igen fájdalmasak,
Árnyékos ruháim nagyon ártalmasak,
Ezekből fosztnak-meg a' diadalmasak,
Azokkal sértenek-meg az hatalmasak.

Nem okoz énnékem illy kárt a' gyűlölség,
Hanem tsak egyedül a' bő gyümöltsofség,
Ragadományokra, kiket a' dühöfség
Vezérel, 's nints bennekönyörületesség.

A' többi fának is lesz' veszedelmére,
Ha gyümöltstől szűlnek, 's nagy győzödelmére
Válik az Útasnak, és nem élelmére
Urának, 's panaszt tesz nézve sérelmére.

Így vétkesnek fenki hát nem állíttatik,
Hanem ha fok kintsel rakva fajdítottatik,

Leg

Leg ottan pénzéért vére ontattatik,
 A' szegény el-ballag, rossznak nem tartatik.
 Így a' lefelkedő, 's vér szopó gyilkostól,
 Vagy sürü erdőkben lappangó latortól
 Tsak az olyan útas fél, a' ki házatól
 Kintset víz, de ha nints, mentt lesz minden
 bútól.

Így én is egyedül szenvedek inféget,
 Annyi ütést, tsapást, annyi vereléget,
 Ragadomány miatt, és semmi mentséget
 Bé nem vészen fenki, 's nem ad segitséget.

*Így még a' Sasok is midőn meg-eheznek,
 Fel, 's alá kerengvén hol dögöt éreznek,
 Természetek szereznt oda gyülekeznek,
 Es magoknak kívánt prédát ott szereznek.*

Tsudálják némellyek, hogy szomszéd-
 ságomban

A' kóró tördelve hever árnyékomban,
 Nem vétett a' semmit, hanem eggy húzomban
 Közelítésével részes lett káromban.

Többi szomszéd fák is nagyon el-rémülnek,
 Rettentő félttekben a' fejek szédülnek,
 Echóval a' hangos ligetek pendülnek
 Midőn zöld ágaim botoktól zendülnek.

Bizonyfágom ebben más fáknak szépsége,
 A' kik távol esnek tőlem, mert épfsége
 Meg-marad azoknak, 's vagyon békefsége,
 Nem törik, nem feslik gyöngyös ékefsége.

Nintsen pedig a' ki fel-vegye ügyemet,
 Veszélytől meg-mentse én árva fejemet,

Szi-

Szivesen érezze fok szenvedésemet,
Noha bal szerentse így rongál engemet.

Jobb tehát mindnyájan távozzanak tőlem,
Menjen-el Som, Baratzk, Szilva-fa mellőlem,
Alma, Körtvély vehet példát már belőlem,
Közelítés káros, fieszen előlem.

Keserves állapot illy veszélyben élni,
Hogy szomszéd miattam szenved, rólam vélni
'S talán igazfággal szabad így ítélni,
Minthogy nyilvánfággal lehet is szemlélni.

De talán Uramnak véled gondja vagyon?
Hogy engem' őrizzen, 's óltalmazzon nagyon?
Valamit kis darab földön kívül adjon?

Vagy száraz időben italt? 's el ne hagyjon.

Ezek nélkül tsekély földben születtetem,
Állásomot utak mellé helyeztetem,
Kertek alatt, árkok végén ültettetem,
Tövifes fővénnyel bé sem kerítetttem.

A' kertjébe senki nem akar plántálni,
Mert a' nap fény szokta veteményt táplálni,
Árnyék káros mondják, 's így okot találni
Könnyű ki-zárásra, és tőlem meg-válni.

Bár csak találkozna, ki olly gondos lenne
Kés, kásza eszközzel hogy előmbe menne,
Tördelék ágoktól tisztításra venne,
'S így leg-alább rajtam könnyebbítést tenne.

De bezzeg a' gyümölts ha rajtam meg-ért
már,

Külső héjja reped, 's nem tarthatja a' zár,
Ak-

Akkor gazda, tseléd póznával körül jár,
Zöld ágomat veri, következik feb, kár.

Hull, esik a' Dió fokaknak hasznára,
Takarékos Pórné el-teszi deszkára,
Jut az Uraknak is vetett asztalára,
Gyermek is ragadja szokott játékjára.

Páros, vagy nem páros kérdi jádzó tarsát,
Hogy ha ki-találja, az el-nyeri mását,
Fel-töri, hasítja, azzal lakozását
Kényezteti, ha sűr, el-hagyja sírását.

Vagyon más módja is gyermekes játéknak,
Midőn három diót egygyüvé állítanak,
Még egyet azokra tsendesen szállítanak,
Távol tzelra veszik, és reá hajítanak.

Sok féle a' játék gyermek végezésben,
Mellyet a' dióval fel's alá kelésben
Itt amott gondolnak tanácsos gyűlésben,
Ki győzné mind rendről venni számvetésben.

Kezdik a' játékot, vagyon-szép tsendefiség,
Hibázott egyg kettő, kész itt a' nevettség,
Örül a' harmadik, tudván hogy szemefiség
Hasznos, bátorkodik, övé a' nyereség.

Szerentsés az a' fa melly kertben születik,
Egyedül Urának hasznával adózik,
Az úton járóktól békével hagyatik,
Mert ragadományra itt hely nem adatik.

Nem hallja tekergő útas' zajogását,
Sem pedig hájatlan szekér' tsikorgását,
Vagy illetlenséggel való háborgását,
Gyümölsre tzelozott kövek' zuhogását.

Tsen-

Tsendes lakásával kertben mulatozik,
 Meg-adja Úrának a' mivel tartozik,
 Termett gyümölcseivel bőven adakozik,
 Nintsen ellensége, meg-nyugfzik, aluszik.

Én pedig a' kártúl nem menekedhetem,
 Kő, bot ütést verést alig szenvedhetem,
 Érett gyümölcstömet ritkábban szülhetem,
 Mert ellenségimtől nem védelmezhetem.

Időnek előtte nagy esztelenféggel
 Rám rohannak, fegyvert fognak dühösféggel,
 Éretlen gyümölcstöm nintsen békeféggel,
 Le-verik, le-tépik szörnyű mérésféggel

Senki pedig hafznát ragadományjának
 Nem veszi még meg nem ért takarmányjának,
 Hanem tsak kárt tesznek a' szülő Anyának,
 Rongálják helyeit ő tartományjának.

Hogy ha a' maradvány külön számláltatik,
 Ragadomány számban külön foglaltatik,
 Egybe-vetvén, nagyobb része találtatik,
 Az el-ragadottnak, mint sem gondoltatik.

Száraz ágaimat ha valaki látta,
 Hogy az északi szél ruhámat szaggatta,
 Vagy dér, vagy jég eső ártott, azt gondolta,
 Vagy a' nagy melegség égette, rontotta.

De ítéletében nagyon tsalatkozik,
 Ha veszedelmemről tsak így gondolkozik:
 Nem szélről, nem dértől épfégem változik,
 Tsak az én gyümölcstöm illy bérrel adózik

Példám lehet ebben Polydornak kára,
 Mert az arany lántznak nagy vala az árja,
 Melly

Melly el-ragadtatott, 's illy dolgot nem vára,
Hesperus is gazdag kertjével úgy jára,

Tsipke-bokor 's tövis tsak azért születnek,
Hogy közelítőket tő heggyel fértsenek,
Én nem bántok senkit, 's nem tartnak vét-
kesnek,

Nem is íteltetem kár-tévő bűnösnek.

Még lints az útastól femmi békelességem,
Tsúffágra változik minden ékességem,
Kőszikla ütéstől romlik egésztségem,
Jó teteményemért oda tsendességem.

Úgy e a' sütő nap ha délre érkezik,
Kiki árnyékomhoz liettev érkezik,
A' zápor előtt is hozzám igyekezik,
Akkor nyugszik, 's velem már nem ellenkezik.

Ládd hogy nem állok én mások' férelmére,
Inkább vendégemnek védelmezésére,
Ha valaki hozzám érkezik estvére,
Szállást adok néki szép tsendességére.

Élek halok minden rend' szolgálatjára,
Meg-vénhedvén jutok Urak' padlatjára,
Ez óltárt Istenünk' fő áldozatjára
Farag, az koporsót örökös útjára.

Mindent a' mi tőlem ki-telhetett tettem.
Meg-szorúlt vendéget hajlékomba vettem,
Gyümölsös vóltomat fokra terjesztettem,
Hála adás helyett kő-ütést szenvedtem,

Ezer kívül Uram' panaszát is hallom,
Hogy szántó föld köves, engem okoz, vallom

An-

Annak fokaságát magam is átalлом,
Fel-szedésben töltött munkáját fokallom.

És midőn a' szántó földjét tisztogatja,
A' rakás köveket út félre hányatja,
Igaz hogy ezt néki senki sem tilthatja,
De nyílat útasnak így vissza adatja.

Tehát a' fagyos dér, ki másnak kárt téfzen,
Nékem kívánatos óltalmamra léfzen,
Hogyha gyümölcsméltól meg-foszthat egészen,
Mert senki tzeljára botjával nem vészzen.

De bezzeg a' téli hideg ha meg nem vett,
Zöld ágaim között a' dió meg-termett,
Ez nagyobb vesztetre, 's új fájdalmamra lett,
Mert ellenem zápor képpen követ szerzett.

Mondja tán valaki: szabad azzal élni,
A' melly rész az utat éri, 's nem kell vélni
Hogy az másé legyen, nem is lehet félni;
Hogy a' Bíró fogja külömben ítélni.

Ha ez úgy van: kiki ragadjon a' mit ér,
Kertben almát, szilvát, és mást a' mihez fér,
Arafsón más földjén magának, hogy ha mér,
Szerentse ha onnét békével vissza tér.

Menjen ama gazdag kalmárnak bóltjába
Rakja meg ott zsákját kintsel hozzátjába,
A' kit elő talál, fossza meg-útjába,
Légyen a' félelem más gondolatjába.

Ha még ez nem elég, *Angliai posztót*
Szekerére rakjon, és selyemből állót,
Gyöngyből, drága kőből, és aranyból valót,
Indiából hozott sok szépet és sok jót.

(A' többi következik)